

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۰۳/۲۶

جورج فوستر
ترجمه: رحمت آریا

د جورج فوستر یون لیک: له بنگاله تر لندن سفر

دوهم ټوک

(۳۹)

ویل کېږي چې په دې مودې کې د صوفي (صفوي - ژ) د کورنۍ یوه لمسي چې د هغه وخت له عام وژني څخه روغ رمټ پاتې سوی وو ظهور وکړ. نوموړي د شاهرخ اقلیت او په پادشاهۍ کې له رامنځته سوي حالت څخه په ګټه اخیستنې بډې/رشوه ورکړل او ژمنه یې وکړه چې د مشهد له دربار څخه به ملاتړ تر لاسه کړي. په پای کې یې د مشهد ماڼۍ ته په پټه لاسرسی وموند شاهرخ یې اسیر او په سترګو وړوند کړ. په پای کې مهاجم په چټکۍ سره ونيول سو او اعدام سو؛ خو شاهرخ ددې فاجعې تر اغېز لاندې راغی او نور یې چې د قدرت د ترلاسه کولو لپاره هیلې له لاسه ورکړې وې راضي سو چې په مشهد کې به پاتې کېږي او په یوه کوچني عاید به قناعت کوي.

دی دوه زامن لري نادر میرزا او ولي نعمت Wulli Neamut؛ دوی دواړه له اوږدې مودې راهیسې د یو بل پر ضد په جګړو او لوټماریو کې ښکېل دي. ولي نعمت چې له ښاره شړل سوی، یو سپور ځواک یې راټول کړی او تل په خراسان کې لوټماریو او شوکو ته چمتو دئ؛ نوموړی له هر کلي او کاروان او مسافر څخه چې دده د قدرت له سیمې څخه تېرېږي عمومي مالیات اخلي؛ ان د مشهد زائران هم ورڅخه په امن کې نه دي. ښار ته د ننوتلو له ناکامې هڅې وروسته هغه له تیمورشاه څخه د مرستې غوښتنه وکړه چې د مشهد د محاصرې لپاره ورته مرستندوی ځواک ولیږي. خو له توپخاني څخه ددوی پوهه دومره محدوده ده چې له پوره یو کال لښکر- لیرېد وروسته افغانان ایله په دې توانېدلي دي چې تر محاصرې لاندې د افرادو تدارکات او لوژیستیک محدود کړي.

کله چې په فارس کې د افغانانو د پام وړ سوبې په پام کې ونيول سي او د خپلو پوځي وړتیاوو پر بنسټ یې لویه امپراتوری جوړه کړې وه او له بلې خوا که ددوی د لښکرو بې نظمي ته وګورو چې د لښکري جوړښت له فقدان سره مخامخ دي نو سړی شدیداً نا امیده سي. مګر همدغه سرتیري د احمد شاه پر مهال چې په خپله د لوړې پوځي وړتیاو خاوند وو او پوهه، د رهبرۍ وړتیا او لیاقت یې درلود خپلو سرتیرو ته هغه قدرت او توان ورکړی وو چې فطرتاً یې درلود. [1] سره

¹ - It is seen, however, that they were good soldiers under Ahmed Shah, who himself, a prince of conspicuous military talent and a discerning patron of merit, was empowered to give his troops that force which they constitutionally possess. (Volume II page 151, combined volumes 1-2 PDF format page : Page 498)

د پاڼو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پټه له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنې د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

له دې چې افغانان اوس هم خپل مشهور رهبر لري خو بيا هم په بېره او عجلي شهرت لري او ددوی د حکومت له بڼې څخه د راپورته سوي تکبر له کبله هېڅکله په دې نه دي توانېدلي چې يو منضبط پوځي ځواک واوسي؛ احمد شاه له سيکهانو سره سختې نښتې وکړې چې اوس له پنجاب څخه شاتگ وکړي؛ ددغه شاتگ دليل دده سرتيرو ته نسبت ورکول کېږي چې له لښکر څخه ووتل او گڼ شمير يې د هند د غنایمو له راټولولو وروسته خپل ټاټوبي ته ستانه سول. سره له دې چې دا خبره زما توقعات نه سي پوره کولی خو اوسمهال د افغانستان وسله وال ځواک د فارس تر وسله وال ځواک زښت ډېر پياوړی ځواک دی. ډېره موده کېږي چې فارسيان پادشاه نه لري چې د باندنيو ځواکونو او يا د کوچنيو مشرانو د بې ثباتو حکومتونو تر کنترول لاندې دي او په دې سره يې د هېواد پالنې او نوښت او ابتکار حس له لاسه ورکړی دی. [2] داسې ښکاري چې فارسيان دې د تودې وسلې له کارولو سره نا آشنا وي او ددوی سترې برياوې ددوی د سپاره ځواک د پياوړو بريدونو له لارې تر لاسه سوي دي. د نادر په وسيلې د بغداد اوږد مهالي محاصره په خپله ددوی د مهارت پر فقدان باندې روښانه ثبوت دی، ځکه دغې کلا سره له دې چې ضعيفه دفاع يې درلوده بيا يې هم د نادر د ټولو هڅو پر وړاندې مقاومت وکړ. [3] د فارس د پليو سرتيرو معياري توپک فتيله يې توپک دي؛ په دې کې د آذربايجان او د شېروان او داغستان يو شمير سيمي استثنا دي چې هلته يې د چقماقي توپکو کارول له تورکانو زده کړي دي. خو له دې چې عوام خلک ورباندې ملنډې وهي نو ددې توپکو د پراخو کارولو مخه يې ډب کړې ده. سختو ژمنيو حالاتو افغان وسله وال ځواک دې ته اړ کړ چې خپلو قرارگاڼو ته شا تگ وکړي او د مشهد استوگنو وگړو ته يې چې د خوراكي توکو له کمښت سره مخامخ سوي ول د نفس ايستلو لند مهالي مهلت ورکړ. [4]

ددې ښار ځوان لارښود/ رهبر د خپلو روحانيونو د توصيو په نه پام کې نيولو سره يو شمير گانې او سره زر چې شيعه گانو د دوه وو پېړيو په اوږدو کې د (موزه بيزه Mooza Beza) [ليکوال د اشخاصو د نومونو په ليکلو کې ښه حافظه نه لري او هر هغه څه يې چې په غور وړغلي هغه يې ليکلي دي دلته ښايي د ليکوال موخه د امام رضا مرقد وي - چې بشپړ نوم يې علي بن موسی رضا دی چې په ۷۶۵ز کال کې زېږېدلی او په ۸۱۸ز کال کې وفات سوی دی-] د مقبرې د پسولني لپاره کارولي ول او له مخکنيو لوټماريو خوندي پاتې سوي ول په دوديزو پيسو بدل کړل. حتی نادر چې ددغه روحاني له مقام سره په برالاتوگه مخالف وو خپل نذر د مشهد زيارت ته ورکړ. خو لمسيانو يې له دې وېرې چې دا بنسټ د نامقدسو دښمنانو لاسونو ته ونه لويږي په هوبښيارۍ يې يوه برخه قرباني کړه ترڅو له بشپړې نابودۍ څخه وژغورل سي. خو دا هڅې به هله بې پايلې وي چې که افغانان بېرته د محاصرې لپاره راوگرځي او د مشهد له خزانو څخه د پام وړ مرستې تر لاسه کړي، خو ما اوريدلي دي چې دا خزاني تشي سوي دي. روحانيون د نادر

² - THOUGH far short of the opinion I had formed of it, the Afghan army is much superior to that of Persia at the present day, who long deprived of a monarch, and subjected either to a foreign yoke or the precarious authority of petty chieftains, have loft with their patriotism the spirit of enterprize. {Volume II page 151, combined volumes 1-2 PDF format page : Page 498}

³ - It appears that the Persians have been ever ill acquainted with the use of fire arms, and that their grand successes were obtained by the formidable onset of their cavalry. Little other proof indeed is required of their want of skill, than a review of Nadir's long siege of Bagdad, which, though a fortification of mean tenability, baffled all his efforts. {Volume II page 152, combined volumes 1-2 PDF format page : Page 499}

⁴ - The severity of the winter season, has now obliged the Afghan army to retire into quarters, and afforded a temporary relief to the inhabitants of Muschid, who began to feel a want of provisions. {Volume II page 152, combined volumes 1-2 PDF format page : Page 499}

میرزا په لاس د بنار له سپکاوي ډک تصرف پر وړاندې خپل خېنم او قهر څرگندوي خو ددوی د توندو خپرو تیغه دده ورور ته اړمه ده. هغوی دی ځکه محکوموي چې د علي د پيروانو د وروستني مقدس بنار د نړولو لپاره يې ددوی د دين پخواني دښمنان رابللي دي.

په يولسمې نېټې درې نيم فرسنگه ليرې د (فيجروت Fidgroot) کوچنی استحکامي کلا ته ورسېدو چې د هواري کرنيزې ځمکې پر مخ ولاړه ده او شا و خوا ته يې په ديوالونو کې محصور کلي هم له ليرې ښکاري.

په دولسمې نېټې څلورنيم فرسنگه ليرې د دوچ آباد /Dochabad/ دوغ آباد له گڼه گونې ډک کلي ته ورسېدو؛ کلي ته نېرېدې يوه کلا ده چې دا ټول کلی ساتي او د (خامو ورېښمو) [5] په توليد کې شهرت لري. د دوچ آباد / دوغ آباد سيمې د تيمور شاه د قلمرو لويديځه ژى جوړوي چې له کمشير څخه تر دې ځای [6] پورې غځيدلی قلمرو دی او شاو خوا — برتانوي مايله واټن دی. (د ژباړونکي يادونه : دغه واټن نه دی ښودل سوی او ځای يې هماغسې تش پرېښودل سوی لکه چې ما تش پرېښود. — ژ) که دومره لويه او پراخه سيمه په همدومره اندازې پياوړي او د هڅاند پادشاه په وسيلې اداره کېدل او هماغسې چې په منځ کې يې مقاوم او زړور ولسونه ژوند کوي نو د فارس بشپړه سوبه ورته چندانې سخت کار نه وو. [7] خو تيمور شاه د خپلو دکاوتونو هيڅ يوه برخه په ارث نه ده وړې او نفوذ يې په ندرت د پام وړ گرځي مگر دا چې داسې ثروت يا لاس ته راوړنه ولري چې دده حرص او طمع پوره کړای سي. په دغسې حالت کې د امپراتورۍ حضور د ستاينې وړ او په هماغه ورځ ورڅخه ويره کېږي. [8] زه ويريږم چې زما افکار متکبران او جزمي وانگېرل سي او زما د محدودې تجربې په دليل ښايي د يوه پادشاه د شخصيت په اړوند خپل عجولانه نظر ورکړم چې يوازې يوه لنډه موده هلته وم. [9] يوازې غواړم په دې ټکي ټينگار وکړم چې هغه کلمات او ژبه چې په دې اړوند ما کارولي ده کټ مټ په دې هېواد کې په همدې ډول چلېږي او حقيقت يې په ټولو دولتي اقداماتو کې څرگند دی چې د عامو وگړو لپاره د ليدلو وړ دی.

⁵ - په دغه ځای کې زما په باور يوه تايي يا چاپي تيروتنه سوې ده او ما د انگېرنې او حدس له مخې خام ورېښم وليکل ځکه په چاپ Raw Fik ليکل سوي دي. له دې چې دا د ۱۷۹۸ز کال چاپ دی او د (S) او د (F) د (e)، (o) توپير په کې گران دی. ښايي اصل کې silk وي چې په چاپ کې fik راغلی دی. - ژ

⁶ - د يادونې وړ ده چې د کشمير او اندس تر منځ يو شمير کوچنی خان نشين سيمې د مستقلو افغانانو له لوري اداره کېږي. ليکوال
It is to be noted, that some petty chiefships lying between Kashmire and the Indus, are held by independent Afghans {Volume II page 153 footnote, combined both volumes PDF format page 500}

⁷ - The districts of Dochabad form the the western boundary of the dominion of Timur Shah, which in a direction from Kashmire to this place, occupy by a gross computation, a space of British miles. Were this spacious extent of territory, governed by as vigorous and enterprizing a prince, as it is peopled by a brave and hardy race of men , the entire conquest of Persia would not be of difficult attainment . {Volume II page 153 footnote, combined both volumes PDF format page 500}

⁸ - But Timur Shah inherits no portion of his father's genius, and his power is seldom seen or felt, except some object of wealth , and of safe accomplishment be held out to his avarice. The existence of the emperor is then felt, and for the day, dreaded. {Volume II page 153 footnote, combined both volumes PDF format page 500}

⁹ - Here I am checked by a fear that these opinions may be thought presumptuous and dogmatical, and that from slender opportunities of acquiring information, I have decided with an unwarrantable preremptoriness on the character of a prince, in whose country I have been but a mere sojourner. {Volume II page 154 footnote, combined both volumes PDF format page 501}

په دیارلسمي نېټې شپږ فرسنگه لیرې د کوټ Koot کلي ته ورسېدلو او دا د ترشیش د رئیس اړوند کلی دی. دوچ آباد ته نېږدې یوه وچه بیدیا ده؛ دلته د کوم استوګن او یا کوم بوتی چې د ژوند نښه یې وګڼو نه لیدل کېږي؛ داسې برېښي لکه چې طبیعت دې دغه وچه شگلنه سیمه د جګړو د وړانیو د مخنیوی او له هر ډول ټولنیزو تعاملاتو څخه د انصراف لپاره جوړه کړې وي. شمال ته یې د دنگو غرونو یوه لړۍ ده چې څوکې یې په واورو^[10] پوښلې دي او نورو ځایونو کې د شگلني دښتې پسرور وینو چې ټکي ټکي ناهمواري غونډۍ په کې له ورايه ښکاري.

پر هغه اوبس باندي چې زه سپور وم څښتن یې خپل کلي کوټ ته بوتلم ځکه هغه د خپلو اجناسو خصوصاً وریجو په اړه اندېښنه لرله چې که ترشیش ته یې یوسي نو ښایي د ترشیش رئیس به وریجي ورڅخه په غیر عادلانه قیمت واخلي. هغه دا هم وویل چې دده څاروي د لیرد رالیرد لپاره په پام کې نه دي نیول سوي او زه کولی سم په هر ډول چې وغواړم خپل سفر ته دوام ورکولی سم خو یوازې زما په اوبس. د ترشیش کلا یوازې دوه مایله لیرې ده؛ که ما کولی سواي چې خپلې کڅوړې واخلم نو له ځنډ پرته به مې مزل کړی وای، سره له دې چې زما کڅوړه دومره ارزښتناکه نه وه خو وړل یې را ته ډېر درانده ول. له ډېرو عذر او زاریو وروسته په دې وتوانیدم چې په خپل لگښت ځان د خره په وسیلې د ترشیش کاروان سرای ته ورسوم. کله چې هلته ورسېدم ټولې کوټې ډکې وې. خو د کاروان سرای د دروازي ساتونکي ته چې مسافرینو ته د کوټو د ورکولو او څارلو دنده پر غاړه لرله د یوې کوچني بډي یا رشوت په ورکولو داسې یوه کوټه زما په نصیب سوه چې یو بل تن هم مخکې په کې وو او له هغه سره کوټه- شریک سوم. د کوټې دغه ناپېژندلي مسافر زما په لیدلو خوښي څرګنده کړه اووبې وبل چې په ترشیش کې له یوازې اوسېدلو ستړی سوی دی او هیله مند وو چې زما تر څنګ به آرامي ترلاسه کړي. دغه ډول ښه راغلاست زما له اړتیاوو سره سمون درلود او زما مسلمان شخصیت یې په ښه ډول معرفي کړ. مور دواړو پرېکړه وکړه چې د کوټې چارې به په ګډه پر مخ وړو، زما د کوټې ملګری له خپلې وروستۍ ناروغۍ څخه د ښه والي پر لور وو او دده دنده دا سوه چې دی به ډوډۍ پخوي او زه به اوبه راوړم؛ د اوبو راوړل جنجالي او له چلنج ډک کار وو ځکه د څښاک د اوبو تر ټولو نېږدې ځای زمور له ځایه شاو خوا یو مایل لېږي وو.

نور بیا

باید تاسو ته ووايم چې دا کار ما ته په هېڅ ډول د سپکاوي کوم...

قدرمنو لوستونکو! د بناعلي رحمت آريا د آرشیف: لینک

¹⁰ - له دغو غرونو څخه یو سرک تهر سوی په مشهد کې پای ته رسېږي؛ ویل کېږي چې دا سرک د ترشیش د شمال لویدیځ په سل مایلي او د نیشاپور په دیرش مایلي کې موقعیت لري. - لیکوال

د پاڼو شمېره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنې د لیکنیزې ښې پاروالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ